

Голові спеціалізованої вченої
ради ДФ 38.053.011
Чорноморського національного
університету імені Петра Могили
доктору наук з державного
управління, професору
Антоновій Л.В.

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора наук з державного управління, професора

Домбровської Світлани Миколаївни

на дисертацію **Квасової Валентини Миколаївни**

на тему «Соціальна відповідальність у системі публічного управління в умовах сталого розвитку», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 38.053.011 у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності

281 – Публічне управління та адміністрування

Актуальність обраної теми.

Сьогоднішній світ переживає складні виклики із соціально-економічного та екологічного розвитку, що ставить перед системою публічного управління нагальне завдання забезпечення сталого й ефективного функціонування суспільства. У цьому контексті, концептуальні основи соціальної відповідальності в системі публічного управління набувають великої *актуальності*. Соціальна відповідальність управлінських органів та державних інституцій стає ключовим аспектом ефективного вирішення соціальних проблем, задоволення потреб громадян та забезпечення рівних можливостей для всіх членів суспільства. Означена тема має важливе значення для наукових досліджень та практичної діяльності у галузі публічного управління, оскільки дозволяє зрозуміти сутність та вплив соціальної відповідальності на формування та реалізацію державної політики, а також сприяє покращенню ефективності управлінських рішень і підвищенню якості життя громадян.

У зв'язку із цим, зберігають свою актуальність і потребують нових наукових розробок у частині обґрунтування теоретико-методологічних засад і розробки практичних рекомендацій щодо питання удосконалення, розвитку та впровадження концепції соціальної відповідальності у сучасну систему публічного управління в умовах сталого розвитку. Це визначило тему, наукову і практичну спрямованість, структурну побудову і зміст дисертаційної роботи.

Зв'язок з науковими програмами.

Дисертаційне дослідження виконано у межах науково-дослідної роботи Чорноморського національного університету імені Петра Могили на тему

«Трансформація публічного управління та адміністрування в умовах євроінтеграції: політико-правові, історичні та регіональні аспекти» (державний реєстраційний номер 0122U201630), де особистий внесок автора полягає у дослідженні практичної реалізації соціальної відповідальності у системі публічного управління в умовах сталого розвитку, а саме в імплементації кращих закордонних практик впровадження соціальної відповідальності у вітчизняну систему публічного управління; удосконаленні механізмів впровадження соціальної відповідальності в українську систему публічного управління; запропонуванні шляхів удосконалення соціальної відповідальності у системі публічного управління в умовах сталого розвитку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертації та наукових публікацій Квасової Валентини Миколаївни на тему «Соціальна відповідальність у системі публічного управління в умовах сталого розвитку» дозволяє стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи в цілому є достатньо обґрунтованими й достовірними. Вони базуються на критичному узагальненні публікацій провідних фахівців з даної проблематики, опрацюванні широкого масиву офіційних статистичних матеріалів профільних міністерств і відомств, міжнародних організацій. Завдання дослідження логічно структуровані, відображають алгоритм дій для досягнення заявленої мети. Сформульовані автором мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження цілком відповідають темі дисертації. Висновки є узагальненням досліджень та основою формулювання практичних рекомендацій.

Для досягнення поставленої мети як теоретико-методологічну основу використано фундаментальні положення сучасної теорії державного управління, інституціональної теорії, концепції провідних наукових шкіл з проблем стратегічного управління, розвитку, класичні й новітні погляди на впровадження концепції соціальної відповідальності у вітчизняну систему публічного управління в умовах сталого розвитку та підвищення її ефективності на основі запропонованого інструментарію, що сприятиме налагодженню результативної державно-громадської взаємодії у напрямі сталого розвитку.

Структура роботи відзначається чіткою логічною продуманістю. Узагальнення по кожному розділу є достатньо обґрунтованими та логічно репрезентовані в підсумкових висновках і рекомендаціях дисертаційної роботи. Загальна концептуальна модель дисертації в цілому органічно пов'язується з дослідженням процесу впровадження концепції соціальної відповідальності у вітчизняну систему публічного управління.

Автором ґрунтовно розкрита теоретична частина дисертаційної роботи, в якій достатньо глибоко досліджені теоретико-методологічні та концептуальні засади впровадження концепції соціальної відповідальності у вітчизняну систему публічного управління. Методологічну основу роботи становлять методи, що ґрунтуються на сучасних наукових засадах управлінської, економічної, соціальної та споріднених із ними наук.

Методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення теорії державного управління та напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених з питань розвитку, впровадження та підвищення ефективності соціальної відповідальності у системі публічного управління в умовах сталого розвитку.

Дисертаційне дослідження базується на системному, синергетичному, і цільовому підходах, а також на комплексі методів, які дозволяють їх застосовувати, включаючи такі методи, такі як:

- *аналітичний* – з метою узагальнення останніх наукових досліджень та розробок провідних вітчизняних і зарубіжних учених щодо соціальної відповідальності у системі публічного управління в умовах сталого розвитку;

- *аналізу та синтезу* – з метою уточнення і конкретизації понятійно-категоріального апарату у сфері державного управління та соціальної відповідальності, а саме у межах запропонування авторського визначення поняття «соціальна відповідальність у системі публічного управління»;

- *аналогії та порівняння* – з метою виявлення та співставлення особливостей закордонного досвіду впровадження соціальної відповідальності у систему публічного управління та надання рекомендацій вітчизняним органам публічної влади щодо його адаптації;

- *систематизації* – з метою розкриття основних тенденцій, закономірностей та принципів впровадження соціальної відповідальності у систему публічного управління в умовах сталого розвитку;

- *абстрактно-логічний* – з метою запропонування новітніх підходів до розвитку, впровадження та підвищення ефективності соціальної відповідальності у системі публічного управління в умовах сталого розвитку;

- *метод дедукції та моделювання* – з метою вироблення пропозицій щодо удосконалення механізмів впровадження соціальної відповідальності у систему публічного управління шляхом створення комплексного механізму впровадження соціальної відповідальності у вітчизняну систему публічного управління.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз наукових гіпотез та результатів дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що дослідження містить низку теоретичних і науково-методичних положень, які розвивають науку державного управління у частині поглиблення знань про закономірності та механізми впровадження соціальної відповідальності у систему публічного управління

Наукові результати дисертаційного дослідження, які містять елементи наукової новизни, на наш погляд, доцільно згрупувати в три блоки.

Перший блок відображає здобутки дисертанта, що розширюють категоріально-понятійне поле дослідження та теоретико-методологічні засади науки державного управління шляхом представлення сутності дефініційної конструкції «соціальна відповідальність у системі публічного управління» в новій інтерпретації: «соціальна відповідальність у системі публічного управління є принциповим підходом до прийняття рішень та виконання функцій

публічних органів, що передбачає активну участь у забезпеченні економічного процвітання, екологічної стійкості та соціального благополуччя суспільства». Запропоноване визначення відрізняється від існуючих тим, що воно включає комплексний підхід, орієнтований на досягнення сукупного добробуту громадян; збагачує поняття соціальної відповідальності в публічному управлінні, враховуючи економічний, екологічний та соціальний виміри.

Також дисертанткою представлено обґрунтування напрямів посилення соціальної відповідальності в системі публічного управління у досягненні сталого розвитку, що спрямовані на зміцнення «потенціалу відповідальності» основних суб'єктів суспільно-владних відносин (уряд, бізнес-сектор, громадськість, неприбутковий сектор) в екологічному, соціальному та економічному сегментах проблематики та передбачають конструювання спільних зусиль та співпраці між усіма зацікавленими сторонами з метою створення більш стійкого до викликів та справедливого суспільства;

Авторкою представлено науково обґрунтовані рекомендації органам публічної влади України для підвищення ефективності публічного управління через соціальну відповідальність, що передбачають стимулювання розвитку інституційного капіталу, який включає впровадження прозорих та ефективних систем управління; впровадження стратегічного підходу через розробку та затвердження стратегічних планів дій, що спрямовані на реалізацію визначених цілей через досягнення конкретних метрик, індикаторів ефективності, розробку механізмів моніторингу, оцінки та коригування результатів; розширення партнерства з громадськістю та встановлення каналів комунікації та обміну інформацією; розвиток інноваційних підходів шляхом упровадження новітніх технологій та цифрових рішень; забезпечення сталого та адекватного фінансування для реалізації соціально відповідальних програм та проєктів; мобілізацію додаткових джерел фінансування та ефективне управління фінансовими ризиками;

Систематизація досвіду інших країн дозволило представити напрями імплементації кращих закордонних практик упровадження соціальної відповідальності у систему публічного управління, що передбачають інституційну, комунікаційну та інформаційно-аналітичну трансформацію систему публічного управління та заснування Центру соціальної відповідальності та сталого розвитку; побудову національної міжсекторальної платформи діалогу; розбудову сучасної системи обліку та звітності;

Другий блок наукових результатів містить положення, що стосуються активізацій та підвищення ефективності процесів впровадження соціальної відповідальності в органи публічного управління, саме : дисертанткою представлено напрями модернізації інструментів вимірювання соціальної відповідальності, що передбачають розробку уніфікованого національного індексу соціальної відповідальності, вдосконалення механізмів моніторингу та звітності, використання технологічних рішень для збору та аналізу даних і базуються на оновленні критеріїв вимірювання соціальної відповідальності в публічному управлінні, головними з яких є прозорість; участь громадськості; екологічна стійкість (відповідальність); соціальний вплив

(відповідальність); економічна ефективність (відповідальність);

Авторкою окреслено положення інтегрального підходу щодо посилення соціальної відповідальності у системі публічного управління шляхом створення комплексного механізму впровадження соціальної відповідальності у вітчизняну систему публічного управління, що об'єднує в собі різні аспекти соціальної відповідальності, включаючи стратегічне планування, партнерські відносини, нормативно-правову базу, фінансові механізми, моніторинг та звітність, освітні програми та стимулювальні інструменти. При розробці комплексного механізму нововведеннями стали акцент на формуванні сучасних форм і методів налагодження партнерських взаємозв'язків між різними секторами суспільства, на стимулюванні активної участі громадськості у прийнятті державно-управлінських рішень та контролі, на розвитку стандартів обліку та звітності.

Також дисертанткою поглиблено аналіз методичних положень оцінки ефективності впровадження соціальної відповідальності в органи публічного управління, що сприятиме комплексній та прозорій оцінці ефективності впровадження соціальної відповідальності в органи публічного управління та зорієнтовані на досягнення сталого розвитку та добробуту суспільства. Виокремлено алгоритмічний блок оцінки соціальної відповідальності в органах публічного управління (соціальний імпакт-аналіз; система ключових показників; технології штучного інтелекту; стейкхолдерський аналіз; оцінка ефективності комунікації); інструментарний блок (інтегрований індекс соціальної відповідальності; методика оцінки соціального впливу; система балансування соціальних показників; методологія залучення зацікавлених сторін; технологічні інструменти для збору та аналізу даних); модельний блок (модель соціальних індексів; модель балансованої оцінки впровадження; модель взаємодії із зацікавленими сторонами; модель сталого розвитку) та критеріальний блок (соціальний вплив; інноваційність; трансформація; співпраця; фінансова ефективність; залучення громадськості) оцінки ефективності впровадження соціальної відповідальності в органи публічного управління.

Третій блок наукових результатів об'єднує конструктивні пропозиції дисертанта стосовно комплексного розвитку соціальної відповідальності. Зокрема: запропоновано концепцію «інтегрованої соціальної відповідальності» у системі публічного управління, що дозволяє сформулювати комплексний підхід до розв'язання суспільних проблем, основу якої конструює новий підхід до розуміння розвитку соціальної відповідальності як системного поняття. Концепція враховує особливості налагодження міжсуб'єктної взаємодії у різних сегментах управлінської діяльності; визначає ключові принципи, які сприяють досягненню балансу між соціальними, екологічними, економічними та культурними аспектами управління; забезпечує збалансований розвиток суспільства та ефективне використання ресурсів; створює умови для синергії, забезпечує системність та ефективність впровадження соціальної відповідальності на різних рівнях управління;

Теоретичне та практичне значення наукових результатів. Дисертаційна робота Квасової Валентини Миколаївни представляє наукову цінність, оскільки

розроблені в ній теоретичні положення можуть бути використані як у подальших наукових дослідженнях, так і в практичній діяльності, пов'язаній із завданнями посилення соціальної відповідальності у системі публічного управління в умовах сталого розвитку. Результати дисертаційного дослідження є внеском у теорію та методологію науки державного управління. Серед іншого, запропоновано наукові підходи до вирішення задач посилення соціальної відповідальності у системі публічного управління в умовах сталого розвитку.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що теоретико-концептуальні положення дисертації стали основою для розробки методичних і прикладних рекомендацій стосовно посилення соціальної відповідальності у системі публічного управління в умовах сталого розвитку, які можуть бути використані в діяльності органів державної влади.

Результати дослідження були використані у роботі: Рівненської обласної ради при реалізації Обласної програми соціального захисту населення Рівненської області на 2019-2025 роки, затвердженої Рішенням Рівненської обласної ради від 07 грудня 2018 року № 1149, зокрема в аспектах вдосконалення системи соціального захисту населення та забезпечення розвитку потенціалу інститутів громадянського суспільства, діяльність яких має соціальне спрямування (довідка впровадження № 01/12-428р від 06.10.2023 р.); в роботі Дніпропетровської обласної державної адміністрації щодо створення спеціалізованої групи з питань соціальної відповідальності, яка відповідатиме за координацію, впровадження та моніторинг ініціатив зі соціальної відповідальності (довідка впровадження № 0/10-633 від 11.10.2023 р.); в роботі Фастівської міської ради в аспектах проведення інформаційно-просвітницьких тематичних заходів, спрямованих на системне формування соціально-відповідальної свідомості осіб, які займають посади в органах місцевого самоврядування, а також в державних органах та їх апараті (довідка впровадження № 12/10-33 від 12.10.2023 р.); в роботі ГО «Міжнародна екологічна безпека», що спрямовані на підвищення ефективності у виконанні специфічних функцій які виявляються як у стимулюванні соціальної відповідальності інших суб'єктів суспільних відносин, так і розкриваються через власну соціально відповідальну діяльність (довідка впровадження № 101- від 02.10.2023 р.);.

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях. Результати дослідження опубліковано в 8 наукових працях загальним обсягом 6,6 друк. арк. (особисто автора – 6,6 друк. арк.), серед яких: 4 статті у наукових фахових виданнях України та 4 публікацій у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Основні ідеї та розробки, здійснені в рамках дисертаційного дослідження, у тому числі ті, що характеризують наукову новизну, практичне значення та отримані особисто автором результати.

У дисертації Квасової Валентини Миколаївни використані лише ті результати досліджень, які були отримані ним особисто. Публікації достатньою

мірою відображають зміст проведеного дослідження, відповідають чинним вимогам щодо характеру видань, їх географії та повноти висвітлення результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування (галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»)

Дискусійні положення, зауваження та побажання. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід зазначити, що вона містить низку тверджень, які, на наш погляд, можуть слугувати підґрунтям для дискусії та зауважень.

1. Виділяється необхідність з'ясувати термінологічний статус певних понять. Так деякі терміни та концепти, що зазначені в дисертації, можуть мати різні інтерпретації або вимагають більш вичерпного роз'яснення. Наприклад, терміни «комплексний механізм» та «інтегративний підхід» мають бути докладно розглянуті та конкретизовані для поліпшення їх розуміння та точності в контексті дослідження.

2. Дисертація могла би бути більш деталізованою і конкретною стосовно реалізації практичних рекомендацій інших країн в українському контексті, враховуючи можливі виклики в Україні.

3. Вимагається більш детальний науковий аргумент щодо вибору запропонованих методів та інструментів, як інноваційних засобів, та визначення їхнього значення та актуальності у сучасному контексті державного управління.

4. Рекомендується надати більш глибокий аналіз аспектів сталого розвитку, включаючи його об'єктивне вимірювання, та подати конкретні ілюстративні приклади галузей, де застосування соціальної відповідальності може суттєво поліпшити стан справ у суспільстві.

5. Дослідження може бути більш амбіційним, якщо врахує взаємозв'язки та взаємодію між різними аспектами соціальної відповідальності та системою публічного управління. Вбачається відсутність глибокого аналізу інтерконекцій у дослідженні.

Узагальнюючи відмітимо, що зазначені дискусійні положення, зауваження і недоліки є свідченням складності та багатоаспектності досліджуваної проблематики, не знижують наукової цінності дисертації та принципово не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження Квасової Валентини Миколаївни

Загальні висновки про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація, що виконана Квасовою Валентиною Миколаївною на тему «Соціальна відповідальність у системі публічного управління в умовах сталого розвитку», є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із впровадженням концепції соціальної відповідальності у вітчизняну систему публічного управління в умовах сталого розвитку.

Представлені в дисертації наукові положення, висновки, рекомендації і пропозиції поглиблюють теоретичні засади та практичні аспекти прийняття ефективних рішень із питань впровадження концепції соціальної відповідальності у вітчизняну систему публічного управління та пройшли необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях аспіранта знайшли відображення всі положення дисертації.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені аспірантом наукові завдання вирішені повною мірою, мету дослідження досягнуто. Основні положення дисертації, що задекларовані, містять елементи наукової новизни, рівень яких визначено коректно. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Квасової Валентини Миколаївни на тему «Соціальна відповідальність у системі публічного управління в умовах сталого розвитку» відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування (галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»).

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений працівник освіти України
начальник навчально-науково-виробничого
центру Національного університету
цивільного захисту України

Домбровська С.М.

